

פתרון הבחינה

בתנ"ך

קיץ תשפ"ה, 2025, שאלון: 1262

מוגש ע"י דליה שטיפמן, מורה לתנ"ך של בית הספר "יואל גבע" ואורי כפיר

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.

2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות (80 נקודות)

הנבחנים נדרשו לענות על שתי השאלות 1-2 (לכל שאלה - 40 נקודות): בכל אחת מהשאלות

שנבחרו סעיף א (חובה) (25 נקודות), ויש לבחור אחד מהסעיפים ב-ג (לכל סעיף - 15 נקודות).

שאלה 1

סעיף א' (חובה)

(1) סיבה אפשרית הנרמזת בפסוקים אלה להתעלמות של ה' מן המנחה של קין ולהעדפת המנחה של הבל: בגלל טיב המנחה.

מנחתו של קין הייתה פחותה ממנחתו של הבל. קין הביא מהיבול "... מקץ הימים" - סוף העונה, או מכל הבא ליד מהיבול. לעומת הבל שטרח במנחתו והביא מבכורות הצאן ומהמשובחות שבהן.

(2) ה' התעלם מן המנחה של קין כדי להעמידו בניסיון. דברי ה' לקין בפסוק ז': "לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל

בו", מבהירים שהוא מותיר את הבחירה בידי קין. ה' יודע שהחטא, המעשה האסור, הוא מושא תשוקתו של האדם, אבל

בידיו היכולת למשול, לשלוט ביצר הרע. מכאן שה' מעמיד את קין בניסיון, הוא מבהיר לו שמעתה הבחירה היא בידיהם שלו,

אם להיכנע ליצר הרע (לקנאה...) או שלא.

סעיף ב'

- (1) "עוני" – מלשון עונש, כלומר קין מתלונן לפני ה' בטענה שהעונש שהוא הטיל עליו הוא קשה ומוגזם מכדי לשאת אותו.
- "עוני" – מלשון חטא, כלומר קין מתוודה על חטאו, הוא מבין שהחטא שהוא ביצע הוא חטא קשה מנשוא.
- (2) על פי פסוק י"ד, הפירוש ההולם יותר הוא "עוני" מלשון עונש. בפסוק י"ד, קין מתלונן לפני ה' שהעונש שהטיל עליו הוא מוגזם וקשה מנשוא. לביסוס: "... והייתי נע ונד בארץ והיה כל מוצאי יהרגני" – קין טוען לפני ה', שגירושו מעליו הוא קשה ומעמיד אותו בסכנת מוות.

סעיף ג'

- (1) נקודת דמיון בין העונש שניתן לקין ובין העונש שניתן לאדם (על התלמיד להציג אחת):
- אצל שניהם, האדמה מקוללת בגללם.
 - שניהם נענשים בעבודת האדמה, הם יצטרכו לעבוד אותה קשה למחייתם.
- (2) העונש שניתן לקין חמור יותר.
- במקרה של אדם האדמה קוללת בגלל חטאו: "ארורה האדמה בעבורך". לעומת קין, שה' מקלל אותו יותר מן האדמה שכבר קוללת בגלל אדם: "ועתה ארור אתה מן האדמה..."
- א: במקרה של אדם, ה' מעניש אותו שיצטרך לעבוד קשה את האדמה כדי להצמיח יבול למחייתו: "בזעת אפך תאכל לחם...". לעומת קין, שה' מבהיר לו שהאדמה לא תפיק עבורו יבול גם אם יעבוד אותה קשה: "כי תעבד את האדמה לא תוסף תת כחה לך".

שאלה 2

סעיף א' (חובה)

- (1) התוכנית של בני האדם: לבנות עיר ומגדל שראשו מגיע עד לשמים.
- מטרת תוכניתם: לעשות להם שם, כלומר להנציח את שמם שיהיה מוכר בדורות הבאים. או: למנוע את התפזרותם על פני האדמה ולהישאר מרוכזים במקום אחד.
- (2) שתי פעולות שה' עושה כדי למנוע את מימוש התוכנית של בני האדם וכיצד כל פעולה מונעת את מימוש תוכניתם:
- ה' מערבב את שפתם של בני האדם, הם כבר אינם מדברים בשפה אחידה ואינם מבינים זה את זה. חוסר היכולת שלהם לתקשר ביניהם, מונע מהם להמשיך במימוש תוכניתם בבניית העיר והמגדל.
 - ה' מפזר את בני האדם על פני כל הארץ, הם כבר אינם מאוחדים ומרוכזים במקום אחד, מה שמונע מהם את המשך הבנייה.

סעיף ב'

- (1) בבראשית י"א פסוק ד' בני האדם הם הדוברים והם מתכננים לעשות לעצמם שם. המשמעות היא חטא הגאווה, בני האדם חושבים שבזכות הידע שלהם הם יכולים להנציח את שמם ולהשתוות לה'.
בשמואל ב' פרק ז' פסוקים ח'-ט' הדובר הוא ה' והוא מדבר על עשיית שם לדוד, שייזכר לדורות כמלך גדול.
- (2) על פי המשמעות של עשיית שם בפרק י"א, בני האדם מוצגים באופן שלילי – תתקבל כל טענה של מסכים או לא מסכים המנומקת ומבוססת על הכתוב.

סעיף ג'

- (1) הקושי התיאולוגי העולה מהנאמר בפסוק ה': כיצד ייתכן שה' צריך לרדת ולראות את מעשה בני האדם והרי ה' יודע הכל?
- (2) על פי פירוש רש"י, מדובר במסר חינוכי שנועד ללמד את השופטים שלמען משפט צדק יש לבדוק מקרוב את המקרה ולא להסתפק בשמועה אודות המקרה.

פרק שני – נושאי הבחירה (20 נקודות)

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מתוך השאלות 3-4 (לכל שאלה – 20 נקודות)

על אהבה וחסד

שאלה 3

סעיף א'

(1) תחומי עיסוק שונים של אשת החיל (על התלמיד לציין שלושה ולצטט):

- חקלאות – "מפרי כפיה נטעה כרם" (פסוק ט"ז) – עוסקת בחקלאות ונוטעת בעצמה כרם.
 - טקסטיל ומלאכת ידיים – "ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך" (י"ט) / "דרשה צמר ופשתים ותעבכפץ כפיה" – עוסקת בטוויה ותפירה.
 - ניהול משק הבית – "צופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל" (פס' כ"ז) – מנהלת ומובילה את ביתה במסירות.
 - ייתכנו ציטוטים נוספים והגדרות תחום עיסוק אחרות.
- (2) לאורך המזמור מתוארים כישרונותיה, חריצותה, תבונתה ודאגתה של האישה למשפחתה ולחברה. אך בפסוק הסיום מובאת תובנה עמוקה: לא החן ולא היופי הם העיקר – אלא יראת ה', כלומר, האמונה, הערכים והאחריות המוסרית.

סעיף ב'

- (1) בועז מכנה את רות אשת חיל, מכיוון שהיא מוכיחה שהיא חרוצה, טובה, נבונה, אמיצה וחזקה. בפרק ב' רות מגלה דאגת לחמותה והולכת ללקט שיבולים בשדה ובפרק ג' רות מבקשת מבעוז שיהיה הגואל שלה וכך היא דואגת לקיום חוק הייבום.
- (2) חוכמתה של רות: רות עושה כמצוות נעמי והולכת בלילה אל הגורן אל בעז, אך היא מיוזמתה ומחוכמתה עונה לבעז שברצונה שיגאל אותה, שיינשא לה. רות מראה כי היא מכירה את חוק הייבום ורוצה לקיים אותו.

בין שאול לדוד

שאלה 4

סעיף א'

(1) ה' ציווה על שאול להשמיד את כל עמלק ורכושם, מבלי להותיר מהם זכר. לביסוס: "והכיתה את עמלק והחרמתם את כל

אשר לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש עד אשה מעלל ועד יונק משור ועד שה..."

שאול הפר את צו ה', כי לא הרג את אגג מלך עמלק וגם הותיר את מיטב הצאן והבקר שלהם בחיים, בניגוד לצו ה'.

לביסוס: "ויחמל שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן והבקר... ולא אבו החרימם".

(2) שני הטיעונים שמביא שאול בדבריו לשמואל כדי להצדיק את הפרת הצו (על התלמיד לבסס):

- "...אשר שמעתי בקול ה' ואלך בדרך אשר שלחני ה' ואביא את אגג מלך עמלק ואת עמלק החרמתי" - שאול טוען שהוא עשה כמצוות ה', השמיד את אנשי עמלק ולכד את מלכם. כלומר, הוא אינו רואה בזה הפרה אלא ביצוע שליוחותו של ה', כפי שה' בחר לכונו.
- "ויקח העם מהשלל צאן ובקר ראשית החרם לזבח לה' אלהיך בגלגל" - לדברי שאול, העם לא השמיד את מיטב הצאן והבקר של עמלק, כדי להקריבו זבח תודה לה'.

סעיף ב'

(1) בפסוק י"ג שאול אומר לשמואל שהוא קיים את צו ה' כנדרש. לעומת פסוק כ"ד, בו שאול טוען שהוא חטא לה' כי לא מילא את צו ה' כנדרש.

(2) בפסוקים כ"ב-כ"ג, שמואל מבהיר לשאול שה' אינו מעוניין בקורבנות, ה' רוצה שיקשיבו לו וימלאו את דבריו, ומאחר ושאול לא עשה זאת, ה' יסיר אותו מכס מלכותו. בעקבות הדברים האלה של שמואל, שאול הבין את גודל טעותו, מה שגרם לו לשנות את דבריו.